

THE REVELATION OF THE SACRED IN THE POETRY OF TRAIAN DORZ

Maria-Cosmina UCEANU-PETRACHE
PhD Student, University of Pitești

Abstract: Traian Dorz's poetry is a creation of communion, love of God and love of people. Through the prism of lived experiences, a creation full of artistic emotion and sensitivity is born. The charm of his work consists in the simplicity and harmony of the versification full of biblical myths and symbols through which the sacred is revealed to him. The need for protection and the desire to find support and to confess to the divinity are found in poems of an immutable spiritual refinement.

Keywords: love, divinity, spiritual identity, prayer, sacred, suffering

Setea de sacralitate

Actualitatea emană îndepărtarea ființei umane de la conștiința religiozității. Omul contemporan pendulează asemenea liricii argheziene între credință și tăgadă. Această dorință de reîntoarcere la sacru este accentuată de schimbările bruște de ordin social, politic și economic prin care trece individul. „ Trăim vremuri de mare foame spirituală, iar în fiecare din noi se află și mijlocul de a depăși această foame.”¹ Individul resimte nevoia de iubire, de protecție și de regăsire a propriei identități spirituale.

Ființa umană conștientă de iubirea lui Dumnezeu și față de Dumnezeu atinge starea de religiozitate, calea către infinit printr-o transcendere verticală și orizontală. „Omul, având în sine o sete de infinit, e chiar prin aceasta mărginit, dar în comunicarea cu nemărginitul în sensurile cele mai înalte, nu în sens fizic și monoton, și vrea să înainteze în comunicarea cu el, simțindu-l capabil de această comunicare”.²

Nevoia de sacru este o permanență a individului aflat într-o căutare acerbă a propriei conștiințe. Acesta nu se lasă doborât de barierele lumii mundane, telurice și luptă cu dârzenie pentru păstrarea vie a credinței pe care o insuflă și celorlalți.

Conștiința religioasă s-a manifestat de-a lungul timpului în creații lirice unde logosul a dobândit reverberații tămăduitoare. *Homo religiosus* simte nevoia permanentă de a transcende realitatea profană și de a căuta prezența divinității în tot și toate. Comuniunea cu Dumnezeu oferă șansa individului de a evada din planul mundan și de a pătrunde în spațiul sacru găsindu-și astfel liniștea și armonia unei conviețuiri spirituale. Spiritualitatea ființei umane are drept resort pocăința născută din dorința de mântuire și iertare de către Dumnezeu pentru a trăi în armonie cu sine. Purificarea sufletului de păcate emană recunoștința și iubirea ființei umane față de Dumnezeu care-și revarsă iubirea către oameni necondiționat. Bucuria comuniunii cu Dumnezeu oferă șansa individului de a-și găsi calea spre adevărata identitate „ Omul rămâne nemutitor până când e însetat mereu de cunoaștere, până când trăiește în conștiința că are ceva mereu nou de cunoscut, adică, până când se află într-o conștiință a legăturii cu Dumnezeu cel

¹ Dr. Warter, Carlos, Reîntoarcerea la sacru. Lecții de trezire a sufletului, Editura For you, București, 2004, p.8

² Stăniloae, Dumitru, Chipul nemuritor al lui Dumnezeu, vol.I, Colecția Oikoumene, Editura Cristal, București, 1995, p.35

infini, nu în monotonia unei esențe supuse aceluiași legi, ci în legătura cu Cel care i se face cunoscut în alte adâncimile sale.”³

Poezia religioasă are valențe tămăduitoare prin puterea logosului divin. Sentimentul sacral se manifestă prin starea de grație specifică dumnezeirii care se dezvăluie în fața cititorului și îi insuflă starea de religiozitate. Creația creștină este un produs al iubirii lui și pentru Dumnezeu. Poetul descoperă iubirea creștină și se dedică totalmente în fața divinității prin experiența interioară, abisală transfigurându-și sufletul. „În viață pământească suntem pe drum spre iubirea desăvârșită de Dumnezeu și de semenii. La iubirea și la unirea desăvârșită cu Dumnezeu și cu semenii vom ajunge în viața viitoare dacă ne vom strădui în viața de aici.”⁴

Traian Dorz-rugăciunea inimii

Traian Dorz (1914-1989) este un poet de orientare mistico-religioasă care transpune în versuri cu reverberații mistice comuniunea ființei umane cu Dumnezeu. Acesta transpune trăirile profunde față de divinitate prin adorație și cunoaștere extatică. Stare de religiozitate este atinsă prin sentimentele de o puritate abisală induse de pogorârea grației divinului asupra individului.

Poezia lui Traian Dorz emană o sensibilitate aparte prin prisma trăirilor religioase. Confruntată cu represiunile regimului comunist poezia lui Traian Dorz reușește să se permanentizeze în conștiința religioasă a literaturii române. Adept înflăcărat al mișcării *Oastea Domnului*, Traian Dorz l-a avut drept model spiritual și literar pe fondatorul organizației, preotul Iosif Trifa care și-a propus o revigorare a spiritului creștin prin această grupare închinată vieții creștine. Lirica sa este născută din iubirea față de Dumnezeu, o iubire copleșitoare care vindecă spiritul ființei zbuciumate. Inspirat din creațiile lui Eminescu, Coșbuc și Goga, poetul Traian Dorz abordează o tematică a iubirii creștine cu reverberații mistice. Creația sa literară este axată în jurul iubirii care devine resortul unei existențe zbuciumate de urgisirea comunistă. Petrecând aproape 17 ani în temnițele comuniste în poezia sa este surprinsă experiența spațiului carceral metamorfozată în creații ale imaginarului divin. Întâlnirea cu Dumnezeu eliberează sufletul împovărat de păcate, iar jertfa de sine aduce mântuirea spirituală.

Inspirată din motive biblice, psalmi și momente biblice opera lui Traian Dorz iese din tiparul poeziei de tip rugăciune prin valoarea stilistică aparte. Comuniunea omului cu Dumnezeu atinge primul nivel prin comuniunea frățească, o legătură născută din iubirea față de semenii cărora le insuflă dragostea pentru Dumnezeu. „Preluând limbajul alegoric-simbolic al cărților biblice, poetul îndrumă către viața contemplativă și marchează chiar etape ale traiectului mistic folosind în mod surprinzător concepte și simboluri ale poeziei mistice universale.”⁵ Poezia *E ceasul sfânt* devine un îndemn către credință, către îmbrățișarea lui Dumnezeu. „*E-ndemnul sfânt, sărută-l cu lacrima fierbinte,/ cu mâinile-nsetate, cu strânsa-mbrățișare./ E-ndemnul sfânt, îmbracă-ți divinele veșminte/ și intră în Odaia de Nuntă, lângă Soare*”

³ Stăniloae, Dumitru, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, vol.I, Colecția Oikoumene, Editura Cristal, București, 1995, p.13

⁴ Stăniloae, Dumitru, *Iubirea creștină*, Editura Porto-Franco, Galați, 1993, p.68

⁵ Ioniță, Puiu, *Poezia mistică românească*, Institutul European, Iași, 2014, p.201

Rezistența în fața tuturor opresiunilor de ordin politic a fost susținută de credința nestăvilă în divinitate, o credință mistică prin care se nega suferința fizică ce devenea o cale de libertate spirituală. Poezia lui Traian Dorz constituie o mărturie vie a experienței cu Dumnezeu, o experiență mistică transpusă în versuri pline de emanație vindecătoare. Conștient de efemeritatea existenței mundane *homo religiosus* năzuiește la accesarea către spiritualitate, întoarcerea la dragostea lui Dumnezeu fiind „singura în stare să o reabiliteze, să-i ofere din nou demnitatea și fericirea pierdută în urma săvârșirii păcatului, să o reîntregească, să o reorienteze spre cele nepieritoare, repunând-o în dimensiunea sacralității și, implicit în cea a nemuririi.”⁶

Perfecțiunea este desăvârșită prin și în iubire față de bine, frumos, adevăr, semeni și credință. Dragostea care răzbate din tiparul cognitiv și afectiv se metamorfozează în iubirea înălțătoare și purificarea interioară se dobândește în fața lui Dumnezeu. Iluminarea și purificarea interioară se dobândește printr-o trăire mistică, trăire ce răzbate în întreaga operă dorziană. Prezența divinității este o constantă permanentă a liricii sale, prezență care-i oferă sprijinul netăgăduit în fața tuturor interdicțiilor de ordin familial, istoric, politic și ideologic. „*Cu fiorul rugăciunii/ să-mi alungi atunci mâhnirea/ cu spălarea-mpărtășirii/fă-mi iar chipul strălucit./ Cu sărutul mă sfințește/ mă-nveșmîntă cu iubirea/ și mă fă din nou Isuse/ oaspetele Tău iubit.*” (**Orisicât mi-ar fi curate**, vol. *Cântările din urmă*) Versurile sale capătă semnificații profunde prin apropierea de sfera sacralității și transcendenței posibilă prin contemplația divină. „Pe treapta extazului sau a desfătării depline, unit cu Dumnezeu, sufletul uman simte că se depășește pe sine, uită de sine, urcă pe culmile fericirii, bucurându-se în mod deplin de viața celui iubit.”⁷

Arestat pentru credința sa și încarcerat în repetate rânduri, Traian Dorz se înscrie în galeria poezilor mărturisitori ai credinței. Pentru regimul comunist acesta era un dușman al poporului care trebuia eliminat pentru credința sa nestăvilă în divinitate. Poetul este mistuit de sentimental jefirii, al iubirii și smereniei față de Dumnezeu. Poezia sa răzbate dincolo de tiparul rugăciunii prin valoarea logosului care capătă „sensuri adânci cu încărcătură dogmatică de înaltă ținută teologică, subsumate sentimentului iubirii.”⁸ Întâlnirea cu Dumnezeu oferă prilejul stării extatice, de tămăduire a suferințelor și de evadare în sacralitate. „Când omul evadează într-un paradis extramundan, reușește anularea tragicului, prin relativizarea limitei absolute. Acest paradis are o perfecțiune teomorfă, potențată de ritmurile cosmice.”⁹ Revelația divinității se resimte în întreaga operă dorziană prin prisma iubirii care transgresează realitatea mundană covârșitoare, o realitate sumbră marcată de regimul comunist. Poetul regăsește în drumul său spre spiritualitate sentimente pure precum smerenia, puritatea, sfințenia, comuniunea, extazul și atingerea sacralității pentru a se desăvârși. Bucuria întâlnirii cu Dumnezeu produce o stare eliberatoare care revigorează starea

⁶ Băcilă, Florina-Maria, Sărutul sfânt în poezia lui Traian Dorz, Editura Mirton, Amphora-Diacronia, BDD, 2017, p.99

⁷ Toma, Cornel, Postfață la Zorica-Lațcu Teodosia, Poezii, ediția a-II-a, Editura Sophia, București, 2008, p.273-274

⁸ Băcilă, Florina-Maria, Ibidem, p.106

⁹ Rusu, Mina-Maria, Poetica sacralului, Institutul European, Iași, 2005, p. 15

lăuntrică a ființei umane. Poezia sa iluminează cititorul atât prin valențele logosului cât și la nivel stilistic, prin utilizarea metaforelor inedite, ale hiperbolei care transpun o scriere plină de simboluri cerești. Cunoscător al spiritualității, Traian Dorz își transpune emoția vie a întâlnirii cu Dumnezeu și caută mântuirea și nemurirea la nivel sacral. Mărturisitor cu nume predestinat curajului, Traian Dorz este un exemplu viu al credinței care-și pune destinul pe seama divinității. Spre deosebire de poezii mărturisitori ai regimului comunist cu o formație clasică, erudită, poetul este un misionar autodidact care-și depășește condiția de tânăr absolvent de șase clase și evoluează spiritual până la sfârșitul vieții. Persecutat de regimul comunist poetul n-a renunțat la credințele sale spirituale și a continuat să se rafineze prin misiunea și opera sa poetică.

În anii reclusiunii Traian Dorz a memorat peste 200 de poezii pe care deseori le recita colegilor de suferință. Transcrise din memorie versurile sale emană trăirea vie a sentimentului sacralității. „Treci, Doamne, peste toate lumină și balsam,/ Ștergînd amara urmă a feței și-amintirii,/ Pe-ntreaga mea ființă de-a pururea să n-am/ Decît întipărirea iertării și-a iubirii!” (**S-a-ntipărit durerea** vol. *Cântarea anilor*).

Logosul poeziilor sale izvorăște din iubirea față de Dumnezeu, din credința întipărită viu în conștiința sa care emană binele și iubirea față de semenii. Simplitatea lui Traian Dorz este transpusă în versuri cu un puternic mesaj duhovnicesc care trece dincolo de expresivitatea estetică transformându-l într-un poet misionar cu o viziune a sacralității specifică operelor lui Radu Gyr, Nichifor Crainic, Vasile Voiculescu, Zorica Lațcu, poeți care prin outerea credinței au răzbit încercărilor apocaliptice ale regimului comunist.

Poezia dorziană emană o emoție vibrantă a întâlnirii cu Dumnezeu și bucuria mântuirii. Atitudinea poetului este specifică smereniei, a omului care iese din realitatea mundană pentru a se întâlni cu divinitatea. Testamentul său literar este o imagine vie a accederii spre absolut, spre nemurirea spirituală. „Nici nu-mi scrieți pe-a mea cruce data morții-ntunecată;/ Eu am fost născut din ceruri ca să nu mor niciodată./ Nici să nu-mi spuneți adio, ci-mi spuneți la revedere;” (**Nu-mi acoperiți mormântul**) Modestia și conștientizarea condiției sale umile este comparată cu măreția jerfei hristice „Drumul meu spre lumea asta l-am plătit cu cât pot duce,/ Drumul meu spre cealaltă l-a plătit Hristos pe cruce./ Nașterea spre moartea asta mi-a putut fi cunoscută, Nașterea spre nemurire mi-e-n lumina neștiută.” (**Nu-mi acoperiți mormântul**) Emanația iubirii răzbate în versurile sale care înfioară sufletul credinciosului conștient de nevoia de sacru în existența sa. Poetul autodidact devine un mistic autentic, „un inițiat care vorbește limba marilor mistici creștini.”¹⁰ Trăirea sa mistică este mesajul pe care-l împărtășește credincioșilor spre a înțelege nevoia de iluminare harică, de mântuire sufletească. Iubirea devine o energie cosmică ce depășește granițele lumescului înfiorând sufletului misticului. Puiu Ioniță¹¹ plasează opera lui Traian Dorz în rândul creatorilor mistici precum Tereza de Avila sau Ioan al Crucii devenind un însetat al căutării Iubitului care vindecă prin prezența sa latura spirituală a ființei umane. „Preaiubitul meu e Unul/ Fără seamă pe pământ/ Glasul Lui e armonia/ Cântec este-al Lui Cuvânt./...Dulcea Lui

¹⁰ Ioniță, Puiu, Idem, p.202

¹¹ Ibidem, p.206

înfățișare/ Este-ntreagă farmec sfânt/ Mii de primăveri vin parcă/ Toate-o dată pe pământ.” Poetul trăiește intens revelația mistică care-i prilejuieste harul divin și accederea către starea extatică a contemplării sacralității. „Cunoașterea mistică este o cunoaștere de tip irațional, comportamentul misticului excede rațiunea sfidând logica obișnuită, astfel încât pentru omul comun el pare nebun.”¹² Acest gest de nebunie mistică așa cum îl numește Puiu Ioniță se manifestă în poezia *Din harfa unei fără seamăn* „Azi vin plângând ca Magdalena/ când vasul scump și l-a sfărmat,/ ca nimenea din el, pe urmă,/ să nu mai fie-nmiresmat./ Și-mi sparg, Isuse dulce, harfa/ cu care-am vrut aici să-Ți cânt,/ ca nimănuia după Tine/ să nu-i mai cânte pe pământ,” Această stare exaltată este produsă tocmai din dorința poetului de a trăi nemurirea spirituală. Forța poetică a lui Traian Dorz vine din contopirea ancestrală cu divinitatea, o contopire la care aspiră credinciosul conștient de condiția sa lumească efemeră. Misticul trăiește în armonie cu semenii săi, cu propria ființă și cu însuși Dumnezeu. Iubirea este resortul tuturor creațiilor dorziene întrucât aceasta naște credința guvernând întreaga existență umană. Suferința și jertfa pentru credință au constituit atributele mărturisitorilor din perioada comunistă. Spațiul carceral predispus disperării și deznădejdiei a fost transfigurat într-un topos al credinței sfințit de prezența martirilor printre care și Traian Dorz, mesageri ai logosului divin care au insuflat credință și au reușit să supraviețuiască regimului atroce. Traian Dorz înfruntă toate barierele și iese biruitor prin credința care-i oferă mântuirea cerească. Iubirea pentru Dumnezeu înalță ființa pe culmile cele mai înalte ale spiritualității.

Considerat de regimul politic communist drept „suspect în problema sectelor religioase interzise”¹³ poetul își petrece mulți ani în temnițele comuniste unde își găsește cu adevărat menirea de mesager al logosului divin. „Noi sîntem martori c-am trecut/ prin greutăți nemitărite/ și L-am chemat și l-am văzut/ puterea Mîinii Lui slăvite./ Noi sîntem martori, căci am fost/ în loc de moarte și pierzare/ și L-am căutat de adăpost/ iar brațul Lui ne-a dat scăpare.” (*Noi suntem martori*, vol. *Cântarea anilor*) Poezia lui Traian Dorz este de o profunzime cutremurătoare prin prisma mesajului religios transmis cât și a expresiei poetice care-l încadrează în galeria poezilor care-și închină actul creator harului divin. Opera sa captată forma unor rugăciuni literare adresate divinității, rugăciuni de laudă, smerenie, mulțumire și iertare în fața divinului. Imnuri ale luptei și supraviețuirii, creațiile sale metamorfozează suferința în sacrificiul închinat în fața Domnului, o jefă demnă de mântuirea și iertarea păcatelor. „Jertfa martirică trebuie să fie scopul unui urcuș spiritual cu virtuți puternice și active, realizate înainte.”¹⁴

Închinată spațiului ceresc poezia dorziană reliefează un univers poetic dumnezeiesc din care izvorăște iubirea credinciosului însetat de sacralitate. Rugăciunea lirică surprinde trăirea intensă pentru desăvârșirea ființei aflată în căutarea

¹² Ioniță, Puiu, Idem, p.208

¹³ <http://www.cnsas.ro/documente/judete/Bihor/2.6.pdf>

¹⁴ Bujoreanu, Ana, Sfinți martiri și mărturisitori români din secolul XX, Ediția a doua, revizuită și adăugită, Editura

Adenium, Iași, 2014, p.11

perfectiunii. Într-una dintre lucrările sale, Florina Băcilă¹⁵ aduce în prim plan sentimentul de dor prezent în opera dorziană, dorul de Dumnezeu, dorul ilustrat prin prisma sacrificiului sinelui, a jertfirii în scopul îndumnezeirii „Căci simt un dor tot mai ceresc/ ca-n tot mai naltă vrednicie/ tot ce-am mai scump să-Ți dăruiesc/ Stăpînul meu Cel Bun doar Ție!” (*Prin tot ce am* vol. *Cântări de Drum*) Dorul față de sfințenie transpus în versuri pline de patos devine o emblemă a liricii dorziene care îndeamnă la rugăciune, smerenie și iubire „Flămînd și-nsetoșat de Tine/ doresc al harului Tău miez/ căci foamea inimii și setea/ cu Tine doar mi-ndestulez.”(*Bolnav de dorul Tău* vol. *Cântările Dintâi*) Iubirea împresoară sufletele credincioșilor care vor să urmeze calea dumnezeirii „Noi Te urmăm cu dor Isuse/ fiindcă Te iubim mereu/ de-ntîmpinăm cîntări sau jale/ noi vrem să mergem pe-a Ta cale/ și cînd e-ușor/ și cînd e greu.”(*Noi Te urmăm cu dor Isuse*), „Noi Te iubim cu dor Isuse/ și vrem să Te iubim cu dor/ ca orice piedici ne-ar fi puse/ și-orice hule ne-ar fi-aduse/ să Te iubim mereu Isuse/ Iubit și Scump Mîntuitor!”(*Noi Te iubim cu dor Isuse* vol. *Cântări Îndepărtate*).

Versurile dorziene surprind prin gravitatea tonalității, prin implicarea afectivă a poetului care accede către nemurire. În anii reclusiunii Traian Dorz și-a găsit puterea și echilibrul în conștiința proprie a religiozității. Călit de suferință poetul nu renunță la credința sa ci aceasta este întărită și arde ca o flacără în sufletul însetat de absolut. Trăirea mistică este numitorul comun al operei dorziene care conduce către iluminarea ființei umane „Atîta milă și iubire/ Isuse-n Tine am aflat/ cît n-o să poată niciodată/ să spună-un păcătos iertat./ Atîta dragoste și pace/ eu aflu-n Tine zi de zi/ mai mult decît putut-am crede/ sau mi-am putut închipui.”(*Isuse, Culme minunată* vol. *Cântarea cântărilor mele*). Sentimentul hristic împresoară sufletul credinciosului care-și găsește reazemul din lumea profană. Poezia dorziană dezvăluie trăirea profundă a comuniunii cu divinitatea prin sentimente de laudă și mulțumire la adresa lui Dumnezeu. Poetul se raportează la divinitate prin adoptarea unei atitudini de smerenie și împăcare totală cu propria existență, divinitatea i se revelează și o adoptă înlăuntrul ființei sale. „Traian Dorz s-a identificat cu viața primilor creștini, la propriu, nu la figurat, și a scris poezii de o naturalețe creatoare și de un sublime liric, șlefuit cu lacrimile durerilor și încercărilor aspre ca piatra Sinaiului, care îl apropie de generația epocii sale, de suferinzii regimului totalitar.”¹⁶ Poezia sa emană vibrație ancestrală, o vibrație mistică care conduce către puritate, frumos, bine, adevăr și iubire. Vocația misionară îl transformă pe Traian Dorz într-un mărturisitor al lui Dumnezeu căruia i-a închinat existent sa. Poetul se regăsește în creațiile divinității, dar și iubirea pentru Hristos prin prisma semenilor săi cărora le dezvăluie dragostea „Frumosul rai pe care vouă/ Hristos vi l-a făgăduit,/ e-atît de minunat cum alții/ nu-s poate nici să fi gîndit./Frumosul viitor al vostru/ e plin de harul cel mai greu/ - o, fiii mei, ce sfîntă viață/ Îi datorați lui Dumnezeu!” (*O, fiii mei, ce mulțumire* vol. *Cântarea Biruinței*)

¹⁵ Băcilă, Florina, Adjectivul ceresc și categoria gramaticală în poezia lui Traian Dorz, *Analele Universității din Vest din Timișoara. Seria Științe filologice*, LVIII/2020, p.61

¹⁶ Țene, Ionuț, Traian Dorz sau poezia noastră cea de toate zilele, *Revista Logos și Agape. Revistă creștină de cultură, tradiție și atitudine civică*, august 2020, <http://www.logossiagape.ro/2020/08/05/ionut-tene-traian-dorz-sau-poezia-noastra-cea-de-toate-zilele/>

Concluzii

Sentimentul religios sondează intensitatea trăirii religioase a ființei umane. Comuniunea cu divinitatea oferă șansa îndumnezeirii, evadarea în sacralitate și salvarea în fața căderii în profan. Sentimentul religios modelează sufletul ființei umane și-l înobilează cu virtuți edificatoare.

Evadarea în poezia religioasă devine un imperativ creștinului care accede către spiritualitate, salvare și reîntoarcerea la cuvântul poetic, la valorile sale sacre.

Stilul dorzian se caracterizează prin simplitate, expresivitate și deschidere tipice unui individ aflat în căutarea Luminii și a mântuirii renunțând la spațiul teluric. O reconstituire totală a liricii dorziene nu poate fi cuprinsă într-o lucrare unitară ci de-a lung cercetată și aprofundată.

Bibliografie

- Băcilă, Florina, *Adjectivul ceresc și categoria gramaticală în poezia lui Traian Dorz*, Analele Universității din Vest din Timișoara. Seria Științe filologice, LVIII/2020
- Bujoreanu, Ana, *Sfinți martiri și mărturisitori români din secolul XX*, Ediția a doua, revizuită și adăugită, Editura Adenium, Iași, 2014
- Ioniță, Puiu, *Poezia mistică românească*, Institutul European, Iași, 2014
- Stăniloae, Dumitru, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu*, vol.I, Colecția Oikoumene, Editura Cristal, București, 1995
- Stăniloae, Dumitru, *Iubirea creștină*, Editura Porto-Franco, Galați, 1993
- Rusu, Mina-Maria, *Poetica sacralului*, Institutul European, Iași, 2005
- Toma, Cornel, Postfață la Zorica-Lațcu Teodosia, *Poezii*, ediția a-II-a, Editura Sophia, București, 2008
- Țene, Ionuț, *Traian Dorz sau poezia noastră cea de toate zilele*, Revista Logos și Agape. Revistă creștină de cultură, tradiție și atitudine civică, august 2020, <http://www.logossiagape.ro/2020/08/05/ionut-tene-traian-dorz-sau-poezia-noastra-cea-de-toate-zilele>
- Dr. Warter, Carlos, *Reîntoarcerea la sacru. Lecții de trezire a sufletului*, Editura For you, București, 2004